

De Schrijverscentrale

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 888.000**

Gevraagd subsidiebedrag: € 888.000

Over de instelling

Stichting De Schrijverscentrale (hierna: De Schrijverscentrale) is een ondersteunende instelling voor de letterensector, gevestigd in Amsterdam. De Schrijverscentrale bemiddelt landelijk tussen scholen, bibliotheken, boekhandels en festivals en schrijvers voor het geven van lezingen over hun werk. Het doel daarvan is het bevorderen van de belangstelling voor lezen, in het bijzonder van literatuur. Al vijftig jaar zet De Schrijverscentrale (voorheen als Schrijvers School Samenleving) zijn expertise in om literatuur en verhalen via auteursbezoeken te verspreiden over het hele land. Het schrijversbestand omvat 4.700 auteurs. De Schrijverscentrale doet ongeveer 4.500 bemiddelingen per jaar en bereikt daarmee vierhonderdduizend lezers. Meer dan de helft van de schrijversbezoeken is gericht op jeugd: 34 procent op het basisonderwijs en 22 procent op het voortgezet onderwijs.

Subsidieadvies

De Schrijverscentrale vraagt aan als instelling met als kernactiviteit de landelijke bemiddeling tussen schrijvers, scholen en bibliotheken voor het geven van lezingen over en rond het werk van die schrijvers ter bevordering van het lezen. De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.36 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting De Schrijverscentrale een subsidiebedrag te verlenen van € 888.000, mits zij:

- een visie formuleert op het vergroten van de kwaliteit en de impact van het schrijversbezoek, en de invloed daarvan op de literaire cultuur en het literaire lezen.
- samen met De Schoolschrijver een visie formuleert op samenwerking en, daaruit voortvloeiend, de activiteiten afbakt zodat overlap wordt voorkomen.

De raad vindt De Schrijverscentrale een belangrijke schakel tussen schrijvers enerzijds en scholen, bibliotheken, boekhandels, festivals en andere evenementen anderzijds. Het schrijversbezoek is een krachtige manier om interesse van scholieren en volwassenen voor het (literaire) lezen en de literaire cultuur te stimuleren. De door De Schrijverscentrale bemiddelde schrijversbezoeken vinden door het hele land plaats. Bemiddeling is de kernactiviteit van de instelling, leesbevordering is een gevolg daarvan.

De raad vindt het positief dat het nieuwe, themagerichte aanbod aansluit bij ontwikkelingen als vakoverstijgend onderwijs en bij de debat- en ontmoetingstaak van de bibliotheek. Daarmee draagt het bij aan het zichtbaarder maken van de kracht van literatuur. Overlap is er met de activiteiten van De Schoolschrijver. Goede onderlinge afstemming en afbakening vindt de raad noodzakelijk.

De bedrijfsvoering van de instelling getuigt van goed ondernemerschap. De instelling houdt de Fair Practice Code in ere. De raad zou graag zien dat het toezicht meer op afstand van de directie komt te staan. Ook moeten diversiteit en inclusiviteit nadrukkelijker op de agenda komen te staan.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Bij aanvang van de BIS-periode 2017 – 2020 heette De Schrijverscentrale nog Schrijvers School Samenleving (SSS). Hoewel volgens de raad het belang van de instelling buiten kijf stond, was hij in reactie op de initiële aanvraag kritisch op de uitvoering van de kernactiviteiten. De website was niet gebruikersvriendelijk, de positionering van de organisatie liet te wensen over en een educatieprogramma dat deel uitmaakte van een leerlijn ontbrak. De raad adviseerde SSS bovendien een samenwerkingsverband te ontwikkelen met De Schoolschrijver. Over de aangepaste aanvraag oordeelde de raad positief. Hij constateerde dat het nieuwe activiteitenplan meer ambitie en vernieuwing ademde. Tijdens de tussentijdse monitoring bleek dat de website veel toegankelijker was geworden. Ook trad de instelling meer naar buiten en had ze goed uitgewerkte ideeën ontwikkeld over leesbevordering.

Voor de periode 2021 – 2024 is de raad te spreken over de rol die De Schrijverscentrale speelt als intermediair tussen schrijvers en scholen, bibliotheken, boekhandels, congressen, festivals en andere opdrachtgevers. De website is toegankelijker geworden, met bijvoorbeeld een zoekfunctie op naam, thema en genre. Het enthousiasme van de instelling voor de literatuur is evident. De raad vindt schrijversbezoek een sterke manier om sluimerende interesse van scholieren voor het (literaire) lezen aan te wakkeren. Literatuur biedt houvast, opent nieuwe werelden en verbindt mensen. Daarmee draagt de instelling bij aan de ontwikkeling van belangrijke publieke waarden. Ook positief is dat ongeveer de helft van de schrijversbezoeken buiten de Randstad plaatsvindt, verspreid over alle provincies.

Minder positief is de raad over de plannen van De Schrijverscentrale voor het bevorderen van het lezen. De kernactiviteit van de centrale is bemiddeling; leesbevordering lijkt daarbij eerder een neveneffect dan een

hoofddoel. Het schrijversbezoek, hoe inspirerend ook, blijft vaak een eenmalige gebeurtenis. De raad is van mening dat De Schrijverscentrale zich primair moet richten op de bevordering van het literaire lezen. De kwaliteit van het schrijversbezoek zou meer nadruk moeten krijgen, onder meer door het blijvend inzetten op de inhoudelijke expertise van de medewerkers. Leesbevordering in brede zin is dan bijvangst. Met de primaire aandacht voor leesbevordering sneeuwt de kwaliteit van en reflectie op de impact van het schrijversbezoek op het literaire lezen onder. De raad vindt een heldere visie van De Schrijverscentrale op de literaire impact van het schrijversbezoek een voorwaarde voor subsidieverlening.

De raad juicht het toe dat De Schrijverscentrale met Stichting Lezen samenwerkt om het schrijversbezoek te integreren in het leesbeleid van scholen, maar ziet voor beide instellingen een andere taak. Hoewel juist op dit punt ook nauwe samenwerking met De Schoolschrijver voor de hand ligt, constateert de raad dat die, ook na eerdere aansporing, nog steeds geen handen en voeten heeft gekregen. Er is overlap met de activiteiten van De Schoolschrijver. Beide instellingen geven aan dit onderling te willen afstemmen. De raad ziet graag een gezamenlijke toelichting op samenwerking en afbakening tegemoet.

Vernieuwing

De Schrijverscentrale heeft volgens de raad oog voor vernieuwing. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de ambitie om schrijvers uit haar stal een (nog) prominentere rol te laten spelen in het maatschappelijke discours. De instelling wil actief inspelen op maatschappelijke thema's en auteurs onder de aandacht brengen van maatschappelijke organisaties, overheden en hoger onderwijs. Deze aanpak sluit ook aan bij de taak van de bibliotheken om invulling te geven aan hun debat- en ontmoetingsfunctie.

De raad mist reflectie van de instelling op het veranderende speelveld, met name op de tendens dat schrijvers zich niet meer aansluiten bij de centrale, en de bemiddeling overlaten aan hun uitgeverij of in eigen hand nemen. De raad zou graag zien dat zij stakeholdersonderzoek doet om de reden hiervan te achterhalen. Een dergelijk onderzoek kan ook gebruikt worden om nieuwe activiteiten in samenspraak met betrokken auteurs vorm te geven. De raad vraagt zich af of dat bijvoorbeeld bij het opzetten van De Spreekkunstacademie is gebeurd, waar (beginnende) schrijvers zich kunnen ontwikkelen als spreker of leesbevorderaar. De raad ziet graag dat activiteiten van de Schrijverscentrale open staan voor alle, ook niet bij de centrale aangesloten schrijvers.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

De balanspositie van De Schrijverscentrale getuigt naar de mening van de raad van goed cultureel ondernemerschap. Ongeveer een derde van de

inkomsten komt uit bemiddeling van schrijvers, de andere twee derde vloeit voort uit subsidiëring. Wel is de instelling daarmee in grote mate afhankelijk van een beperkt aantal inkomstenbronnen.

Het wegvallen van enkele subsidies heeft de instelling de afgelopen jaren goed opgevangen met nieuwe plannen en andere subsidies. Maar uit de structurele subsidies kan de komende periode geen positieve exploitatie worden gegarandeerd, mede gezien enkele zorgelijke ontwikkelingen in het boekenvak. Zo hebben bibliotheken en boekhandels steeds minder budget voor een schrijversbezoek, waardoor inkomsten uit bemiddeling onder druk staan. De Schrijverscentrale stelt dat de instelling dankzij de hogere BIS-subsidie in 2021 –4 toch uitzicht heeft op een gezonde bedrijfsvoering.

Voor de auteurs int De Schrijverscentrale een totaal aan honoraria van bijna twee miljoen euro. Zij hanteert een tarievenstructuur waarin de marktwaarde van de schrijvers tot uiting komt. Een minimumtarief geeft voldoende bescherming aan nieuwe auteurs die nog weinig marktwaarde hebben. De Schrijverscentrale bemiddelt met name voor schrijvers en dichters die bij professionele uitgeverijen publiceren. Daarbij werpt de organisatie een drempel op die een bepaalde kwaliteit garandeert, maar mogelijk ook een bepaald type schrijvers uitsluit. De raad ziet dat de centrale het afgelopen jaar een aantal *spoken word*-auteurs in de spotlight heeft gezet. Hij zou graag zien dat dit veel meer onderdeel wordt van de reguliere dienstverlening.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

De raad ziet dat De Schrijverscentrale zich inzet voor de bevordering van educatie en participatie. Om basisscholen het soort schrijversbezoek te laten kiezen dat past bij de leerlingen en het lesplan, heeft de instelling de ‘Menukaart Basisonderwijs’ ontwikkeld. Om organisatoren en leerkrachten te helpen een schrijversbezoek goed voor te bereiden, is de online ‘Toolkit Schrijversbezoek Basisonderwijs’ ontwikkeld. De Schoolschrijver beschikt ook over een dergelijk instrument. De raad moedigt de instellingen aan deze vorm van productontwikkeling meer op elkaar af te stemmen. Met behoud van eigen identiteit kunnen de twee meer complementair opereren.

De raad is positief over plannen van De Schrijverscentrale om - naar voorbeeld van de ‘Menukaart Basisonderwijs’ - een ‘Menukaart’ voor het voortgezet onderwijs te ontwikkelen, en een ‘Toolkit Schrijversbezoek’ met educatieve ondersteuning. Dat geldt ook voor de ambitie om vanuit themagericht aanbod aan te sluiten bij ontwikkelingen als vakoverstijgend onderwijs, en voor de samenwerking met Stichting Lezen om het schrijversbezoek te integreren in het leesbeleid en het literatuuronderwijs op middelbare scholen.

De instelling richt zich op doelgroepen van alle leeftijden. Om de vraag naar schrijversoptredens verder te stimuleren wil de instelling haar aanbod optimaliseren en meer multimediaal presenteren. De raad ziet uit naar een meer uitgewerkte visie op het schrijversbezoek. De communicatie richt zich op organisatoren in het boekenvak en het onderwijs. De marketingverkenning naar thematisch werken onderzoekt mede welke impact de accentverschuiving heeft voor de marketing-communicatiestrategie. Het thematisch werken zal gepaard gaan met het aanboren van andere klantsegmenten en *communities*. De raad is benieuwd naar de uitkomsten en de consequenties van de verkenning.

Geografische spreiding

De Schrijverscentrale is in Amsterdam gevestigd, maar heeft een landelijk bereik; de schrijversbezoeken vinden verspreid over het hele land plaats. Jaarlijkse fluctuaties per provincie zijn gebruikelijk. De verhouding tussen Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht en de rest van de provincies vertoont echter al jaren eenzelfde patroon. In de Randstad, waar 55 procent van de inwoners van Nederland woont, worden jaarlijks 50 procent van de contracten afgesloten. Verhoudingsgewijs sluit De Schrijverscentrale dus iets meer contracten in de rest van Nederland af. De raad mist een landelijke vergelijking van de aantallen bezoekers die door de schrijvers worden bereikt.

Toepassing Fair Practice Code

Voor salarisschalen, vakantie- en leeftijdsvakantiedagen en speciaal verlof volgt De Schrijverscentrale het Algemeen Rijksambtenaren Reglement. Werknemers zijn opgenomen in de pensioenregeling Zorg en Welzijn. Tijdelijke werknemers krijgen, behalve bij tijdelijke projectondersteuning, bij goed functioneren een vast contract. Zzp'ers ontvangen een marktconforme vergoeding en een contract conform de Wet DBA. Stagiaires ontvangen een stagecontract en een stagevergoeding. De organisatie besteedt in de aanvraag minder aandacht aan de secundaire arbeidsvoorwaarden. De werkdruk is hoog en daarom gaat de instelling meer personeel aannemen. De begroting is naar de mening van de raad consistent met deze ambitie.

De Schrijverscentrale speelt een actieve rol in het realiseren van een eerlijke arbeidsmarkt door middel van modelcontracten en minimumtarieven voor schrijversbezoeken. De Schrijverscentrale stelt bij elke bemiddelingsaanvraag contracten op met heldere afspraken over inhoud en kosten. Het gehanteerde minimumtarief legt een bodem in de markt. De Schrijverscentrale zorgt daarmee voor grotere inkomenszekerheid voor beginnende en nieuwe auteurs.

Toepassing Governance Code Cultuur

De Schrijverscentrale heeft een bestuur en een directie die dicht op elkaar opereren. De raad vindt een controle op afstand meer in overeenstemming met de uitgangspunten van de Governance Code. Bestuursleden ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden. Zij ontvangen een onkostenvergoeding en minimale vacatiegelden.

De raad zou graag zien dat de schrijvers vaker wordt gevraagd naar hun verwachtingen van de centrale. Een denktank of adviesgroep kan een manier zijn om de stem van de auteurs te laten doorklinken in de organisatie.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Het beleid van De Schrijverscentrale is gericht op een zo breed mogelijk aanbod van schrijvers. De instelling wil in de bemiddeling extra aandacht geven aan auteurs die schrijven over niet-westerse personages, lhbt of over chronische ziektes en beperkingen. Daartoe is de zoekfunctie op de website uitgebreid en inclusiever gemaakt, met thema's als diversiteit, gender en lhbt.

Met haar schrijversactiviteiten bereikt de instelling jaarlijks 260.000 leerlingen in het hele land met uiteenlopende culturele en sociale achtergronden, zowel in regulier en speciaal als in openbaar en bijzonder onderwijs.

Dezelfde diversiteit wil zij ook in het personeel en het bestuur. Het streven is in 2024 minimaal één bestuurslid en werknemer te hebben met een niet-westerse achtergrond. De raad zou op dit punt graag een ambitieuzere agendering zien, met behulp van het stappenplan uit de Code Diversiteit en Inclusie.